
NOTAT - BESKYTTET

Til: Udenrigspolitisk Nævn J.nr.: 2017 - 1004
CC: Bilag:
Fra: Udenrigsministeriet Dato: 16. januar 2017
Emne: Det russiske styres brug af misinformation og EU's tiltag herimod

Der har den seneste tid været stort internationalt fokus på, hvordan der fra Kreml udgår systematisk brug af misinformation. Fænomenet er ikke nyt, men har med Ruslands aggression i Ukraine, og efterfølgende dets militære engagement i Syrien, fået en ny dimension som led i en hybrid krigsførelse. Senest har misinformation – og andre instrumenter i en russisk påvirkningskampagne - ifølge amerikanske efterretningstjenester spillet en påviselig rolle i det amerikanske præsidentvalg i november sidste år. I Tyskland har kansler Angela Merkel tillige udtrykt bekymring for, at misinformation og cyber-angreb med afsæt i Rusland vil kunne spille en rolle i det forestående valg til den tyske forbundsdag.

Det russiske styres misinformation spredes typisk via statsstøttede medier og gennem såkaldte 'trolle', der optræder som uafhængige kommentatorer eller bloggere på internettet. Misinformationen fremkommer på en bred vifte af platforme; i online-medier, printede medier, i radio, på tv og på de sociale medier og i debatfora. Fsva. tv når de russiske medier ud til et stort internationalt publikum via især den statsejede kanal RT (tidligere Russia Today), som via sin engelske, tyske, spanske og arabiske kanalplatform udsender nyhedsudsendelser og talkshows. RT offentliggjorde i november 2016 planer om yderligere søsætning af en fransksproget RT-kanal i 2017. Fransk er allerede tilgængeligt på RT's hjemmeside. Fsva. radio og webbaseret journalistik er det særligt det russiske medie 'Sputnik', der er dominerende. Både Sputnik og RT er ejet af det statsejede selskab 'Rossia Sevodnija' (Russia Today), og ledes af Dmitri Kiseljov, der af mange betegnes som Kremles medie spin-doktor.

Truslen fra pro-Kreml misinformation har høj international bevågenhed, og bl.a. tyske, franske, svenske, britiske og amerikanske efterretningstjenester har i offentlige udtalelser advaret om det russiske styres brug af misinformation som led i påvirkningskampagner. Forsvarets Efterretningstjeneste har i deres årlige risikovurdering fra december 2016 vurderet, at Kreml via en bred palet af påvirkningskanaler, herunder gennem de russiske statskontrollerede medier, bidrager til splittelsestendenser internt i EU-landene, mellem landene, og i det transatlantiske forhold, ligesom Kreml også anvender selektiv offentliggørelse af informationer og hacking som led i påvirkningskampagner.¹ Flere eksperter peger på, at Pro-Kreml misinformation er en trussel for åbne, demokratiske samfund, fordi den medvirker til at underminere tilliden til medierne, obstruere en demokratisk, fakta-baseret debat og søger at slå sprækker i det europæiske såvel som i det transatlantiske samarbejde.

¹ Forsvarets Efterretningstjeneste, *Efterretningsmæssig Risikovurdering 2016: En aktuel vurdering af forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed*, side 12, https://fe-ddis.dk/cfcs/cfcsdocuments/fe_risikovurdering_2016_.pdf

For at imødegå den voksende trussel fra pro-Kreml misinformation, blev der i EU-regi, bl.a. på dansk foranledning, i foråret 2015 taget initiativ til oprettelsen af East StratCom Task Force.² På Det Europæiske Råds møde den 20. marts 2015 opnåedes enighed om behovet for at udfordre Ruslands igangværende misinformationskampagner, og i juni 2015 blev der fremlagt en EU-handlingsplan for strategisk kommunikation, hvor Task Force fik en central rolle. Task Force har til formål at styrke kommunikationen om EU's politikker og aktiviteter i de østlige partnerlande, støtte uafhængige medier og styrke mediemiljøet i landene samt forudse og respondere på pro-Kreml misinformation med fakta.

Der er stor international anerkendelse af det arbejde som Task Force leverer med brug af få ressourcer. Task Force har etableret en russisksproget hjemmeside, der er blevet den næstmest besøgte af EU's fælles udenrigstjenestes hjemmesider. Den har produceret en række russisksprogede videoklip om EU, bl.a. en præsentation af EU's sanktionspolitik, der i juni måned 2016 havde 240.000 seere. Den har udarbejdet EU's kommunikationsstrategier for Georgien, Moldova og Ukraine. Mest opmærksomhed har været rettet mod Task Forces rolle i forhold til at henlede opmærksomheden på misinformation og propaganda med særligt fokus på de russiske og Kreml-inspirerede medier. Task Force publicerer et ugentligt nyhedsbrev (tidligere to) med eksempler på ovenstående. Task Force har pr. 1. januar 2017 lanceret en ny engelsksproget hjemmeside, <https://euvsdisinfo.eu/>, hvor der i et let tilgængeligt format behandles, imødegås og forudses pro-Kreml misinformation. Denne hjemmeside vil om kort tid også findes i en russisksproget udgave.

Task Force indsamler eksempler på misinformation fra et netværk af frivillige bestående af ca. 500 journalister, eksperter, embedsmænd, NGO'er og tænketanke fra over 30 lande. Det er efterfølgende Task Forces eksperter, der, ud fra en professionel vurdering, udvælger eksempler til brug for hjemmesiden og ugebrevet. I tilknytning til hvert enkelt ugebrev er en oversigt over eksempler på misinformation i den pågældende periode, der har ligget til grund for ugebrevet. Task Forces produkter er analytiske værktøjer, der alene har til formål at oplyse og øge bevidstheden om den misinformation, der finder sted. De er ikke udtryk for EU-positioner. Task Force består aktuelt af 11 medarbejdere, som overvejende er sekunderet af EU-medlemslande, hvor Danmark også bidrager med sekundering af Jon Kyst, en national ekspert på området, der arbejder med russisksprogede medier og EU's russisksprogede kommunikation. Task Force, der er tilknyttet EU's Fælles Udenrigstjeneste, har ikke et eget budget, men arbejder indenfor rammerne af budgettet for EU's strategiske kommunikation.

Den seneste danske debat om Task Force har været præget af misforståelser og manglende viden om Task Forces arbejde. Task Force sortlister ikke debattører, udøver ikke censur eller agerer holdningspoliti. Udenrigsministeriet er i dialog med Task Force om dens arbejde, også for at se på om der er noget med formlen for Task Forces produkter, der kan justeres for at modgå tvivl om dens arbejde og hensigter.

² Det Europæiske Råd, *Rådskonklusioner*, EUCO 11/15, Bryssel 20. marts 2015, <http://collections.internetmemory.org/haeu/20160313172652/http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11-2015-INIT/en/pdf>

Gennem den seneste måned har Task Forcen tilbagevist misinformation vedr. situationen i Syrien. Task Forcen har bl.a. tilbagevist misinformation vedr. påstande i russiske medier om, at EU ikke leverer nødhjælp til Syrien. EU er hoveddonor fsva. nødhjælp til Syrien med over 5 milliarder EURO til humanitære, økonomiske og stabiliserende formål.³ Det syriske civilforsvar, De Hvide Hjelme, er også genstand for heftig russisk misinformation, særligt på de sociale medier. Task Forcen har blandt andet tilbagevist påstande fra RT om, at De Hvide Hjelme ikke ydede humanitær nødhjælp i Aleppo.⁴ Den danske partnerorganisation i Syrien, Mayday Rescue, rapporterer om en koordineret misinformationskampagne rettet mod De Hvide Hjelme. Ifølge Mayday Rescue er de ansvarlige for kampagnen påviseligt affilierede med Assad-regimet, mens de medier, der publicerer kampagnens misinformation, har tætte forbindelser til Russiske medieorganisationer, herunder RT og Sputnik. Russiske nyhedshistorier om bombningen af en humanitær konvoj ved Aleppo den 19. september 2016 har også været undersøgt af Task Forcen, der har opstillet en lang liste over de mange varianter i de russiske medier. Gennemgående er historier, der indikerer, at USA eller syriske oppositionsgrupper stod bag bombningen. Task Forcen ser denne mediehåndtering som typisk eksempel på misinformation, der spredes for at forvirre og købe tid, og som skaber en forventning hos den enkelte om, at man alligevel aldrig finder ud af, hvad der er sket. Samtidig virker de, ifølge Task Forcen, som et effektivt røgslør, der fremmer passivitet og pessimisme hos modparten.⁵

Af ældre, og mere kendte, eksempler på misinformation står efterspillet omkring nedskydningen af det malaysiske rutefly MH17 i juli 2014 centralt. Her spredte russiske medierapporter varianter af misinformation omkring hændelsesforløbet. Task Forcen har afdækket 9 forskellige varianter. Bl.a. forlød det, at passagererne var døde allerede ved afrejsen fra Amsterdam; at der var tale om et andet malaysisk rutefly MH370, der var forsvundet i marts 2014; og at ukrainsk militær havde skudt flyet ned i forventning om, at præsident Putin var ombord. En international undersøgelse har siden bekræftet, at MH17 blev skudt ned af et jord-til-luft missil, der blev transporteret ind i Ukraine fra Rusland, og som blev affyret fra separatist-kontrolleret område. Russiske myndigheder og medier afviser imidlertid disse resultater.

Et andet kendt eksempel er den såkaldte 'Lisasag' fra januar sidste år. Her forlød det, at en 13-årig russisktalende tysk pige var blevet voldtaget af tre migranter i Berlin. Trods historiens usandhed, medvirkede den til at trække fronterne vedr. den tyske flygtningepolitik yderligere op, og førte til demonstrationer. Den russiske udenrigsminister Sergej Lavrov tog sagen op, og advarede den tyske regering mod 'at feje den under gulvtæppet'.

Udenrigsministeriet

³ Disinformation Review, *Aleppo*, 20. December 2016, <https://euvsdisinfo.eu/aleppo/>

⁴ Disinformation Review, Issue No. 52, 20. December 2017, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/disinformation_review_20.12.2016_eng.pdf

⁵ Disinformation Digest, *Syria: What About the Americans?*, 14. Oktober 2016, <http://us11.campaign-archive1.com/?u=cd23226ada1699a77000eb60b&id=f81719f304>